

ТРАГЕДІЯ ЯК ФОРМА ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ У

«ПОЕТИЦІ» АРИСТОТЕЛЯ

У теорію мистецтва цінний внесок було зроблено відомим античним філософом Аристотелем. Він узагальнив усе, що було визначено у цій області до нього, систематизував, а на основі узагальнення висловив свої естетичні погляди у роботі «Поетика». Лише перша частина цієї праці збереглася, в якій Аристотель визначив загальні естетичні принципи та теорію трагедії.

З усіх видів мистецтва на перше місце він ставить поезію, а із форм поезії виділяє трагедію. Він вважає, що у трагедії є теж саме, що і в епосі, а саме зображення подій, але у трагедії існує наглядне зображення, бо воно представлене на сцені, на відміну від епосу.

На його думку, характери трагедії повинні бути благородними за своїми думками, за своєю поведінкою, правдоподібними та послідовними, тобто щоб усе, що герої трагедії роблять, говорять, впливало з їхніх переконань, із їхнього відношення до життя. Герої трагедії не повинні бути ні порочними, ні ідеальними, вони повинні бути лише людьми, які скоїли свідомо або несвідомо будь-яку помилку. Лише у цьому випадку вони викликають у глядачів почуття страху і співстраждання, а, на думку Аристотеля саме ці почуття очищують душі глядачів – це катарсис по-грецьки.

Головну роль, за Аристотелем, у трагедії відіграють фабула та характери трагедії. Безпосередньо фабула трагедії має перипетії та впізнавання. Перипетія уявляє собою перехід від щастя до нещастя і навпаки, тобто перехід дійства до протилежного. У трагедії спостерігається перехід від щастя до нещастя, а у комедії навпаки. Цей перехід повинен бути необхідно виправданим, відповідати життєвим ситуаціям, логіці подій. Такі ж вимоги у Аристотеля і до впізнавання. Він робить наголос на тому, щоб композиція трагедії впливала із складу самої фабули, тобто щоб перипетії і впізнавання

не виникали із того, що відбулося раніше шляхом необхідності або вірогідності.

Таким чином, Аристотель вимагає, щоб у трагедії відбувалась єдність дії. Єдності часу він не приділяє великої уваги, а про єдність місця взагалі нічого не говорить.

Аристотель приділяє увагу характерам. Зразком побудови характеру, на думку філософа, є образ Едипа у відомій трагедії Софокла. Також він високо оцінював майстерність у створенні характерів, які переходять від щастя до нещастя і є яскраво втіленими у творчості «трагічнішого із поетів» античності Еврипіда. Аристотель підкреслював, що органічною частиною трагедії повинен бути хор трагедії, як один із її героїв і створити таку єдність хору і акторів найкраще, на його думку, вдалося Софоклу.

Трагедія за Аристотелем, очищує через страх і співстраждання. Під катарсисом Аристотель розумів виховний вплив трагедії на глядачів. Він приділяє велику увагу думкам, які поет намагається виразити в трагедії. Він вважає, що думки повинні бути виражені через героїв. Аристотель розуміє яке велике значення має відношення автора до зображуваних ним людей та подій: найцікавішими є ті поети, які переживають почуття того ж характеру. «Хвилює той, хто сам хвилюється, і викликає гнів той, хто сам гнівається. Тому поезія є область людини обдарованої або одержимої, так як одні здатні перетворюватись, інші – приходити в екстаз» [1; с.719]. (Гл. 17.)

Велику увагу Аристотель у «Поетиці» приділяє питанню про словесну форму трагедії. У визначені трагедії він називає мову трагедії прикрашеною. А під прикрасами він розуміє художні засоби мови, серед яких особливо цінує метафору. «Найважливіше, – говорить він, – бути майстерним у метафорах. Тільки цього неможливо перейняти від іншого, це ознака таланту, тому, що складати гарні метафори означає підмічати подібність (у природі). Із слів – складні найбільш підходять до дифірамбів, глоси – до героїчних, а метафори – до ямбічних віршів» [1; с.727]. (Гл. 22.)

Аристотель піднімає питання про сутність краси. Він робить крок уперед у порівнянні, наприклад, з Сократом або Платоном. У них поняття краси збігалось з поняттям добра. Платон вважав мистецтво копією світу ідей і не приділяв уваги пізнавальній функції мистецтва. Аристотель навпаки вважав мистецтво творчою похідною природи, воно допомагає людині пізнавати світ.

Таким чином, Аристотель, наголошував на пізнавальній цінності мистецтва, естетичній насолоді. У мистецтві, за Аристотелем, повинно бути і узагальнення і художня вигадка. Так, історик розповідає про те, що вже трапилося, а поет говорить про те, що могло б трапитись, тому «поезія філософічніше і серйозніше історії: поезія говорить більш про загальне, історія – про одиничне». Спостерігається розуміння Аристотелем того, що література відображає загальне в одиничному [1; с.710]. (Гл. 9.)

Аристотель підкреслював значення типізації і художньої вигадки у мистецтві. Теоретичні принципи, які Аристотель пред'являє трагедії він також пред'являє і епосу, вважає, що і фабули з їх перипетіями та впізнаванням, і характери, і думки поета і мовна форма все це відрізняє і епічну поезію, але трагедія на його думку, стоїть значно вище епосу. Вона при невеликому об'ємі, але завдяки сценічності дії має більший вплив, ніж епос. Така оцінка трагедії відповідала відношенню давньогрецького суспільства до цього виду мистецтва.

Принципи «Поетики» Аристотеля, такі як необхідність зображення напруги, глибокого конфлікту у будь-якому драматичному творі; принцип ідейного змісту; вимоги до трагічного героя; принцип такої композиційної побудови, де усі дії героїв були б причиною обумовленими; вимагання від поета яскравої літературної мови не втратили свого сенсу і сьогодні, вони є головними й необхідними для побудови будь-якого художнього твору.

Так, у «Поетиці» Аристотель визначив головні принципи поетичної творчості, принципи правдивого зображення життя. Аристотель розкрив пізнавальну функцію мистецтва, його вплив на гармонійний розвиток людини.

Список використаних джерел

1. Древнегреческая философия: От Платона до Аристотеля / Пер. с лат. и древнегреч. – М.: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Фолио», 2003. – 829с.